

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

"Безпека банківської діяльності"

вибіркова

**Освітньо-професійна
програма:**

Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність:

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань:

07 «Управління і адміністрування»

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський)

Факультет:

економічний

Мова навчання:

українська

Розробники:

**Островська Н.С., доцент кафедри фінансів і кредиту,
д.е.н., професор**

Профайл викладача:

<https://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-finansiv-i-kredytu/kolektyv-kafedry-finansiv-i-kredytv/ostrovska-nataliya-stepanivna>

Контактний тел.:

+380505903737

E-mail:

n.ostrovska@chnu.edu.ua

Консультації:

он-лайн консультації - згідно з графіком

очні консультації – за попередньою домовленістю

1. Анотація навчальної дисципліни. Функціонування банківської системи країни або регіонального об'єднання залежить від стабільності банківських інститутів, їхньої здатності чинити опір негативному впливу різноманітних факторів: макроекономічних, інформаційних, організаційних, регулятивних тощо, які стають причиною виникнення різноманітних банківських ризиків. Тобто, лише усвідомлення безпеки банківської діяльності, досконале управління нею, здатні забезпечити функціональну надійність банківських установ. Дисципліна «Безпека банківської діяльності» належить до блоку вибіркового освітнього компоненту, запропонованих здобувачам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

2. Мета навчальної дисципліни: поглиблення у здобувачів теоретичних знань основ безпеки діяльності комерційних банків України, а також збагачення їх знаннями та інформацією щодо банківської системи в цілому, захисту банківської системи і банківської діяльності. З цією метою важливо: ознайомити здобувачів з основними положеннями діяльності банківської системи та безпеки роботи комерційних банків з метою їх позитивного впливу на фінансові процеси держави.

Зміст курсу «Безпека банківської діяльності» побудований на основі синтезу наукових надбань світової економічної думки з узагальненнями новітньої господарської практики в банківському процесі України, а також процесів, що характеризують становлення кібербезпеки держави, враховуючи банківські ризики. Отримані знання щодо розвитку банківської безпеки, дадуть змогу майбутнім фахівцям ефективно використовувати набутий досвід боротьби з злочинцями в банківській діяльності враховуючи ризики.

3. Пререквізити. Дисципліна, обов'язкова для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом «Безпека банківської діяльності», - це «Банківські операції і технології».

4. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни сприяє поглибленню компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності

- здатність проведення досліджень та аналізу на відповідному рівні;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність приймати обґрунтовані рішення.
- здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері безпеки банківської системи;
- здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері банківської безпеки;
- здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері банківської безпеки.

Програмні результати навчання:

- відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері банківської безпеки;
- доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях;
- вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності;
- вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері банківської безпеки та управляти ними;
- застосовувати управлінські навички у сфері банківської безпеки.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	IV	VIII	3	90	2	11	22	-	-	57	-	залік
заочна	IV	VIII	3	90	2	4	6	-	-	80	-	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи організації банківської безпеки													
Тема1. Основи безпеки банківської діяльності Мета: розглянути сутність безпеки банківської діяльності, проаналізувати види безпеки, форми її організації, засоби безпеки, з'ясувати діяльність персоналу банку щодо заходів безпеки та дії керівника банку щодо організації даних заходів	8	1	2	-	-	5	8	1	-	-	-	7	
Тема2.Захист комп'ютерних технологій банку Мета: розглянути особливості захисту комп'ютерних технологій і систем, принципи створення та захисту інформаційних банківських систем,автоматизованих банківських систем	8	1	4	-	-	3	8	-	-	-	-	8	
Тема 3. Загрози банку Мета: дослідити зовнішні загрози банку, внутрішні, розглянути їх характеристику та тенденції розвитку, проаналізувати банківське шахрайство та зловживання	10	1	2	-	-	7	10	1	2	-	-	7	

службовим становищем працівників банку												
Тема 4. Недобросовісна конкуренція в банках Мета: визначити сутність недобросовісної конкуренції її прояв у банках, неправомірне використання ділової репутації банку, розглянути поняття промислового шпигунства, дослідити перешкоди в процесі конкуренції в банківській діяльності	10	1	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Охорона і режим у банку Мета: розглянути охорону і технічну укріпленість банку, проаналізувати режим охорони та доступу в банк у вихідні та святкові дні	8	1	2	-	-	5	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	44	5	12	-	-	27	44	2	2	-	-	40
Змістовий модуль 2. Методичні особливості організації системи банківської безпеки												
Тема 6. Економічна безпека банку Мета: розглянути захист матеріальних цінностей, обладнання, технічних засобів, безпеку кредитних операцій, операцій з цінними паперами, касових операцій, валютних, операцій з пластиковими картками, відмивання брудних грошей.	8	2	2	-	-	4	8	2	2	-	-	4
Тема 7. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку Мета: розглянути неправомірне отримання інформації і його захист, правове регулювання захисту таємниць банку, відповідальність за посягання на таємниці	8	1	2	-	-	5	8	-		-	-	8

банку, нормативну базу банку з інформативної безпеки												
Тема 8. Організація безпеки в роботі з персоналом банку Мета: розглянути психологію недобросовісного працівника, клієнта, шахрая, конкурента, проаналізувати конфлікти та методи їх вирішення	10	1	2	-	-	7	10	-		-	-	10
Тема 9. Дії установ банків в екстремальних умовах Мета: розглянути сутність екстремальних ситуацій, причини та джерела виникнення, ідеологічну диверсію, заходи її протидії, заходи при саботажі, терористичних актах, війні.	10	1	2	-	-	7	10	-		-	-	10
Тема 10. Зарубіжний досвід боротьби з загрозами банку Мета: розглянути зарубіжний досвід банківської безпеки, можливість його застосування в вітчизняній банківській системі, вихід з економічної кризи	10	1	2	-	-	7	10	-	2	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	46	6	10	-	-	30	46	2	4	-	-	40
Усього годин	90	11	22	-	-	57	90	4	6	-	-	80

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Безпека банківської діяльності» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Вона включає такі види робіт: опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до семінарських занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема : Основи безпеки банківської діяльності Завдання: 1. З'ясуйте критерії ефективності безпеки банківської діяльності. 2. Визначте завдання мети безпеки банку.	5	7

	3. Подайте у вигляді схеми безперервність безпеки банку. 4. Охарактеризуйте що являється основними об'єктами захисту в банку. 5. З'ясуйте функції підрозділів щодо безпечної роботи банку в цілому. 6. Порівняйте порядок прийняття управлінських рішень в особливих умовах роботи та в звичайних щодо банківської безпеки. 7. Схематично відобразіть порядок таємниці зберігання службових відомостей.		
2	Тема: Захист комп'ютерних технологій банку Завдання: 1.З'ясуйте критерії підбору комп'ютерних програм для роботи в банку. 2.Визначте дії керівника відділу інформації під час загроз роботі банку. 3.Подайте у вигляді схеми основні причини виникнення внутрішніх та зовнішніх загроз та взаємозв'язок між ними. 4.Охарактеризуйте, що являється основними об'єктами захисту в банку під час кібератаки. 5.З'ясуйте критерії підбору додаткових принципів при формування інформаційних систем в банку. 6.Охарактеризуйте методику шифрування повідомлень та застосування електронного підпису щодо дотримання банківської безпеки. 7.Схематично відобразіть схему взаємодії між елементами інформаційної системи банку.	3	8
3	Тема : Загрози банку Завдання: 1.З'ясуйте можливість попередження зовнішніх загроз банку. 2. Визначте істотні ознаки шахрайства. 3. Подайте у вигляді схеми шахрайські дії в банку. 4. Охарактеризуйте види шахрайського обману до якого вдаються клієнти банку. 5. З'ясуйте як впливає використання посадових повноважень з корисливою метою на роботу банку. 6. Охарактеризуйте організаційно-технічні заходи щодо боротьби з загрозами в банку. 7.Схематично відобразіть ознаки зловживань службовим становищем	7	7
4	Тема : Недобросовісна конкуренція в банках Завдання: 1.З'ясуйте безпосередні дії пов'язані з недобросовісною конкуренцією. 2.Визначте завдання недобросовісної конкуренції партнерів, кримінальних елементів щодо роботи банку. 3.Подайте у вигляді схеми безперервність безпеки банку. 4.Охарактеризуйте правові акти щодо недобросовісної конкуренції в банку. 5.З'ясуйте вплив недобросовісної конкуренції банків-конкурентів. 6.Порівняйте промислове шпигунство і недобросовісну конкуренцію.	7	10

	7.Схематично відобразіть порядок дій, що визначаються як недобросовісна конкуренція		
5	Тема : Охорона і режим у банку Завдання: 1.З'ясуйте критерії режиму роботи банку в екстремальних умовах 2. Визначте завдання охорони банку в умовах війни. 3. Подайте у вигляді схеми автоматизовану систему контролю доступу. 4. Охарактеризуйте організацію охорони установ банку. 5. З'ясуйте вибір форм, методів підбору охорони банку. 6. Охарактеризуйте порядок підбору працівників охорони. 7.Схематично відобразіть режим охорони в банку	5	8
6	Тема : Економічна безпека банку Завдання: 1.З'ясуйте критерії економічної безпеки у військовий час. 2.Визначте мету заходів стратегії економічної безпеки банку. 3.Подайте у вигляді схеми захист матеріальних цінностей банку. 4.Охарактеризуйте що являється основними факторами перевірки кредитоспроможності позичальника. 5.З'ясуйте порядок проведення доарбітражного врегулювання спору між банком і клієнтом. 6.Проаналізуйте порядок роботи банку з цінними паперами. 7.Схематично відобразіть інформаційно-аналітичне дослідження позичальника.	4	4
7	Тема : Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку Завдання: 1.З'ясуйте візуально-оптичні канали об'єкта інформації та її отримувача. 2.Визначте фактори, які визначають умови витоку інформації. 3.Подайте у вигляді схеми організаційні заходи апаратного захисту. 4.Охарактеризуйте правове регулювання захисту таємниць банку. 5.З'ясуйте заходи, які запроваджуються банками з метою збереження банківської таємниці. 6.Порівняйте порядок застосування банківської та комерційної таємниці. 7.Схематично відобразіть структуру банківської інформації	5	8
8	Тема : Організація безпеки в роботі з персоналом банку Завдання: 1.З'ясуйте кадрову політику банку та її вплив на банківську безпеку. 2.Визначте виховну та патріотичну роботу з кадрами в банку. 3.Подайте у вигляді схеми підбір персоналу банку. 4.Охарактеризуйте конфлікти їх попередження та вирішення. 5.З'ясуйте функції технології вирішення конфліктів. 6.Порівняйте позитивні та негативні характеристики при прийнятті претендентів на роботу. 7.Схематично відобразіть відбір кандидатів та систему оцінок.	7	10
9	Тема : Дії установ банків в екстремальних умовах Завдання: 1.З'ясуйте критерії класифікації екстремальних ситуацій та їх впливу на роботу банку. 2.Охарактеризуйте ідеологічну диверсію та заходи її протидії. 3.Подайте у вигляді схеми план фізичної безпеки банку.	7	10

	4.Охарактеризуйте зміст роботи керівника групи управління діяльністю банку в екстремальній ситуації. 5.З'ясуйте види саботажу, поняття та наслідки. 6.Порівняйте порядок прийняття управлінських рішень в екстремальних ситуаціях та терористичних актах. 7.Схематично відобразіть склад групи управління діяльністю банку в екстремальній ситуації		
10	Тема : Зарубіжний досвід боротьби з загрозами банку завдання: 1.З'ясуйте методи, які застосовуються в світовій банківській практиці щодо банківської безпеки. 2.Визначте завдання банківської безпеки в період військового стану. 3.Подайте у вигляді схеми методи вітчизняної банківської системи та європейської. 4.Охарактеризуйте, що являється пріоритетним при виборі способів захисту банківської системи. 5.З'ясуйте функції підрозділів щодо безпечної роботи банку та порівняйте їх з діючими в європейських країнах. 6.Порівняйте порядок формування стратегічних планів в Україні та за її межами щодо банківської безпеки. 7.Схематично відобразіть свої пропозиції щодо вдосконалення безпеки банківської системи.	7	8
Усього годин		57	80

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.
- **Методи оцінювання:**
- усне опитування;
- письмове опитування;
- глосарій;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела

інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на семінарському занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладання матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

З навчальної дисципліни «Безпека банківської діяльності» проводиться семестровий залік. Здобувач отримує завдання, що містить теоретичні питання з дисципліни, тестові завдання.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: теоретичні питання (30 балів), 5 тести «правильно-неправильно» - по 2 бали (сумарно 10 балів).

30 балів ставиться за повне розкриття теоретичних питань. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

10 балів здобувач отримує за повне та правильне (відповідно до чинного законодавства) розв'язання тестів.

Після підготовки здобувачами конспекту відповіді та розв'язання тестів, відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього здобувачу можуть бути задані додаткові питання.

Також залік може бути проведений у письмовій формі.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичні питання, правильна відповідь на тестові питання. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови не повного, але правильного розкриття питання білету. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Розподіл балів, які отримують здобувачі:

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2, T3, T4, T5 – теми змістового модуля №1.

T6, T7, T8, T9, T10 – теми змістового модуля №2.

7. Рекомендована література - основна

1. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 року № 368. Із змінами та доповненнями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/reg6032>
2. Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS: затв. постановою НБУ від 08.05.2002 р. №171 URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/pb02004?an=256&ed=2002_05_08
3. Про схвалення процедур інспектування»: рішення Правління Національного банку України від 01 листопада 2016 року № 393-рш. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_01112016_393-rsh
4. Положення Про порядок застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства”: затв. постановою НБУ №369 від 28.08.2001 р. із змінами та доповненнями.
5. Положення Про порядок накладання адміністративних штрафів: затв. постановою НБУ №563 від 29.12.2001 р. із змінами та доповненнями.
6. Положення Про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття філій, представництв, відділень”: затв. постановою НБУ №375 від 31.08.2001 р. із змінами та доповненнями.
7. Положення Про порядок створення дочірнього банку, філії і представництва українського банку на території інших держав, особливості їх закриття та здійснення нагляду: затв. постановою НБУ №45 від 30.01.2002 р.
8. Положення Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: затв. постановою Правління Національного банку України від 06.07. 2000 р. № 279. із змінами та доповненнями.
9. Положення про порядок формування та використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості: затв. постановою Правління Національного банку України від 13.12.2002 р. № 505. із змінами та доповненнями.
10. Положення про порядок формування резерву під операції банків України з цінними паперами: затв. постановою Правління Національного банку України від 05.03.2007 р. № 31. із змінами та доповненнями.
11. Вертузаєв М., Голубєв В. та ін. Безпека комп’ютерних систем. К.: НАВСУ, 2013. 315 с.
12. Винокуров Ю., Прутник Є. Комерційна таємниця банку та правове забезпечення її функціонування та захисту. Донецьк: Донбас, 2010. 100 с.
13. Зубок М. Безпека банків. К.: КНТЕУ, 2003. 260 с.
14. Зубок М. Безпека банківської діяльності. — К.: КНЕУ, 2011. 477 с.
15. Зубок М., Ніколаєва Л. Організаційно-правові основи безпеки банківської діяльності. К.: Істина, 2002. 84 с.
16. Клеков О. Банківська безпека. К.: Бліцінформ, 2007. 197 с.
17. Про Національний банк України : закон України від 20.05. 1999 р. № 679-XIV, зі змінами. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

18. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III зі змінами. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

8. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Банківське законодавство та регуляторна діяльність URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65247&cat_id=36580
3. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfm.gov.ua>
4. Кабінет Міністрів України URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
5. Газета «Все про бухгалтерський облік» URL: <http://www.vobu.com.ua>
6. Газета «Урядовий кур'єр» URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>
7. Журнал «Вісник НБУ» URL: <https://journal.bank.gov.ua/>
8. Нормативні акти України - законодавство для практиків URL: <http://www.nau.kiev.ua>
9. Офіційний вісник України URL: <http://www.gdo.kiev.ua>
10. Інтернет-ресурс «Все про банки України» URL: www.uabanker.net
11. Інтернет-ресурс позабіржової фондової торгової системи URL: www.pfts.kiev.ua
12. Інтернет-ресурс Асоціації українських банків URL: www.aub.com.ua
13. Основні показники діяльності банків України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
14. Дані фінансової звітності банків України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=6407
15. Статистика URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162